

Dagens frågor

Frihetens villkor

Alexander Solsjenitsyns Nobelföreläsning, som förts ut ur Sovjetunionen, sannolikt mot de makthavandes vilja och som publicerats i Sverige, bl a fullständigt i Svenska Dagbladet, har av några kritiker kallats profetisk. Han själv har satts i klass med Amos och Jesaja. Snarare än profetisk skulle man kunna kalla den patetisk. Hela innehållet är djupt tragiskt. En förtvivlad människa ropar ut sina egna och sitt lands olyckor, men trots all pessimistisk samhällskritik är det mera Job än Jesaja som talar.

Solsjenitsyn har upplevt våldet, och han kan inte frigöra sig från det. Han är, som han själv säger, följd av de stupades skuggor. Sina tankar har han tänkt medan stegen släpat under lägermarscherna. Sina bilder hämtar han ur nedisade fångelser. Han vet vad slaveri innebär, och han upplever hur det känns att tvingas till tystnad, då man har ett budskap att framföra. Verklighetsförfalskningen inom en sluten diktatur har möjligen Orwell beskriver mera litterärt; Solsjenitsyn gör det brutalt uppriktigt. Följden av den blir vad han kallar den överröstade zonen, där inte människor lever »utan en marsiansk expeditionskår, som ingenting vettigt vet om resten av jorden och är redo att bryta upp för att trampa ned den, i helig övertygelse om att man befriar».

Så skriver alltså en berömd författare om sitt eget land, en representant för dem »som inte skickar upp några raketer, som inte kör den sista skottkärran», föraktad av dem som bara har respekt för den råa styrkan. En berömd författare, men inte en världsberömd. Till världen hör också hans eget vidsträckta land, och där får han inte vara känd, där får han varken tryckas eller läsas. Han är i sanning en modig man. När detta skrives lever han veterligen. När detta läses kan han vara död för världen, inspärrad som påstått sinnessjuk. Att deta öde kan vänta honom, vet han. Sanningen skall göra eder fria, heter det, men i välorganiserade diktaturstater gäller

andra regler.

Just i sådana länder borde åtminstone folk som skickar upp raketer bli respekterade. Det är ju tack vare sina vapen som diktaturena består, ty marxistiska ideologer och partifolk har aldrig producerat något brukbart på andra områden än de byråkratiska. För raketer krävs forskare och ingenjörer. Men samtidigt som Solsjenitsyns tal publicerats får man veta, att en av Sovjetunionens ledande vetenskapsmän, enligt uppgift i Nobelprisklass, professor i elektrokemi Benjamin Levi, avsatts från sin professur och förbjudits resa till en kongress i Stockholm. Han har nämligen ansökt om att få emigrera till Israel, och redan denna hans önskan har alltså bestraffats. Skulle mot förmodan tillstånd ges, blir detta förenat med ett högt pris, eller med höga böter, hur man vill se det.

Att allt förtryck av topparna bland kulturella och vetenskapliga personligheter ytterst drabbar hela världen behöver sovjetiska myndigheter givetvis ej bry sig om. Sina egna förluster får de bära bäst de vill. Men ingen kan undgå att konstatera, att dessa nya uttryck för kulturskymning på sina områden utgör en slående parallell till invasionen i Tjeckoslovakien. Där satte man in stridsvagnar för att förkväva både politisk frihet och tankefrihet. Medlen var, på grund av omständigheterna, andra än de som använts mot Solsjenitsyn och Levi och många med dem jämbördiga. Målet är detsamma.

Dagstidningarnas upplagor

1960-talet innebar för svensk dagspress framför allt en kraftig frammarsch beträffande Stockholms båda kvällstidningar, som lyckades etablera sig som rikstidningar. Med några enstaka undantag ökade deras sammanlagda upplaga starkt år från år. Vid 1970-talets början var deras totala upplaga dubbelt så stor som tio år tidigare, en ökning med en halv miljon exemplar. Frammarschen ägde rum under intensiv konkurrens och inte sällan med

hjälp av hårda metoder.

Det var på det hela taget det goda ekonomiska klimatets och den jämna tillväxtens årtionde. 1970-talet har hittills präglats av en annorlunda utveckling. Det är självklart att den ekonomiska avmattningen inte kunde lämna tidningspressen opåverkad. Förra året visade det sig, att Expressens ökning var den minsta på fem år och att Aftonbladet för första gången på sex år knappast alls kunde öka. Nu har AB Tidningsstatistik offentliggjort upplagesiffrorna för första halvåret 1972. Det är ingen överdrift att tala om ett mindre ras för Stockholms kvällstidningars del. Många läsare har tydligen insett att dessa tidningar inte är outhärliga eller inskränkt sig till en av dem, när lösnummerpriset höjts med 25 procent och andra utgiftstegringar medfört hårdare prioriteringar.

Expressen har förlorat 34 000 ex av sin vardagsupplaga på ett år och Aftonbladet 31 000 ex. Det är en märklig utveckling, som för AB:s del innebär den största minskningen någonsin och för Expressens del den första tillbakagången i tidningens historia. Bägge tidningarna har dock alltså mycket stora upplagor, Expressen 586 000 och Aftonbladet 470 000. Upplageminskningarna torde mer än väl kompenseras av de ökade intäkter som prishöjningarna medfört.

SDS-koncernens Kvälls-Posten lyckas till skillnad från Stockholmskollegorna öka trots prishöjningen. Upplagetillskottet på 6 500 ex medför att tidningen med upplagan 108 000 passerar Arbetet i kampen om platsen som Sveriges sjunde och Malmös andra tidning. KvP har länge haft en obearbetad marknad genom låg kvällstidningstäckning i Malmö. Att framgången kom just nu tillskriver misantropiskt lagda personer den omständigheten, att tidningen tagit det dessbättre unika initiativet att lägga ned sin kultursida. På KvP vill man i stället hellre tala om satsning på »positiva» nyheter. Dessa presenteras med en typografi inte olik den i Springerkoncernens

Bild-Zeitung i Hamburg: stora fåordiga rubriker, många bilder, här och där några strategiskt inplacerade texttrutor.

Den fjärde svenska kvällstabloiden, HT-koncernens Göteborgs-Tidningen, har haft svårt att hålla ställningen på vardagarna (— 2 000 till 80 000 ex). Per utgivningsdag ökar upplagan något, sannolikt genom att man i år utgivit fler helgnummer med höga försäljningssiffror. Morgontidningarna i de tre storstäderna har med några undantag drabbats av stagnation eller tillbakagång. Dagens Nyheters 441 000 ex innebär praktiskt taget oförändrad upplaga. Svenska Dagbladet är nere i 152 000 ex efter årets minskning med 6 000. SvD har främst försökt möta svårigheterna genom nyheter på annonsområdet (Platsforum, den från VLT hämtade idén med »Pryltoget» etc). Ökat utrymme för Stockholm nyhetsmässigt utan att man ger avkall på rikstidningstanken är en annan tendens. Stockholms tredje morgonblad, femdagartidningen Dagen, har för andra året i följd ökat med över 1 000 ex till 26 000. Utvecklingen är anmärkningsvärd, eftersom tidningen inte kan ge någon fullständig täckning av samhällssektorn utan i stället vänder sig till läsare som önskar en kristen opinionsbildning av speciellt slag.

Göteborgs-Postens ökning med 5 000 ex till 298 000 kom lägligt för tidningen. Tidningsekonomen Sven Tollin har efter förra årets bokslut ifrågasatt om GP:s unika lågprislinje kan hållas i längden. Litet extra vind i seglen har GP säkert fått genom Handelstidningens omläggning. HT:s upplaga är nu knappt 44 000 (— 4 500). Det är ungefär vad som kan betraktas som rimligt efter specialinriktningen på politik, ekonomi och kultur. En inte obetydlig obearbetad marknad borde dock finnas, framför allt utanför Göteborg. Bakom upplageförändringen ligger för en dramatisk omstrukturering av upplagan, som till omkring 60 procent går till läsare utanför utgivningsorten.

I Malmö är Sydsvenska Dagbladet alltså jämt störst med 116 000 (— 1 000). Arbetet har knappt in genom en ökning på över 1 500 ex till 105 000. Skånska Dagbladet har en nedgång på 3 000 ex till 31 500 (Hallands Nyheter är nu som näst största centertidning inte mer än 6 000 ex efter). Flertalet av de ledande landsortstidningarna har haft en gynnsam upplageutveckling (t ex Östgöta-Correspondenten, Upsala Nya, Borås Tidning, Bohuslänningen och Sundsvalls Tidning). Bland dem som noterat små upplageminskningar märks den största landsortstidningen Nya Wermlandstidningen och även Norrländska Socialdemokraten, som fått lämna sin plats som största Norrlandstidning till Västerbotens-Kuriren.

Presstödet innebar störande ingrepp i konkurrensförhållandena mellan tidningar med ungefär lika stor upplaga i vissa svenska städer, förutom Malmö främst Gävle, Eskilstuna och Falun. Någon växling i positionerna som första- resp andratidningar på dessa orter har inte inträffat. I Gävle och Eskilstuna har första tidningarna (Gefle Dagblad, Eskilstuna-Kuriren) dragit ifrån andratidningarna (Arbetarbladet, Folket) något. I Falun har däremot Dalademokraten obetydligt minskat avståndet till den något större Falu-Kuriren. Några avgörande slutsatser beträffande presstödet inverkan på dessa orter är det för tidigt att dra. Men presstödet principiella oformligheter gör en ändring till en av de mer angelägna politiska reformerna.

Dyrbara socialiseringar

Det är åtskilliga kuriösa ting som mals fram ur Socialdemokratiska Ungdomsförbundets, SSU:s, grottekvarn. Under ledning av hr Bosse Ringholm, som nu avgått som SSU-ordförande och fått en välbetald post inom regeringsbyråkratin, till glädje för alla lågavlönade, producerades bl a ett politiskt program, vilket offentliggjordes för två år sedan. Däri framförs en svärm av radikala socialise-

ringsförslag — det gäller att hävda sig i konkurrensen med vpk-are och KFML-are. Vad man enligt programmet vill socialisera är följande: privat handel och distribution av olja och bensin, läkemedelsindustrin, kreditväsendet, krigsmaterielindustrin, byggnadsindustrin, förpackningsindustrin, elkraftsproduktion och distribution, det privata lägenhetsbeståndet, skogarna, all grundläggande läromedelsproduktion, all kollektiv persontrafik, byggnadsmaterialindustrin, försäkringsväsendet, bilförarutbildningen, merparten av skogsnäringen samt all mark och alla naturtillgångar.

Det är ju ett rikligt dukat bord; dessvärre finns en för unga socialdemokrater visserligen ack så obetydlig men dock hake. Det är kostnaderna, om vilka intet nämns.

Den bristen har de likväl nu, glädjande nog, fått hjälp med att eliminera av inga mindre än sina kolleger i Moderata Ungdomsförbundet, vilka i en i våras energiskt genomförd kampanj var taktlösa nog att presentera notan på SSU-arnas potentiella socialiseringskalas. Den gick på drygt 50 miljarder kr. Det är lika med vad exempelvis momsens på livsmedel inbringar till statskassan under 14 år. Då är att märka att i denna siffra ingår inte mark och alla naturtillgångar, eftersom det av praktiska skäl varit omöjligt att ställa dessa i relation till eventuella ersättningar från samhällets sida. Till allt detta kommer sedan de kraftiga förluster som uppstår när effektiva och vinstgivande industrier och företag istället börjar skötas som AB Statsföretag.

Men vad bryr sig dagens unga socialiseringsförespråkare om vad saker och ting kostar, bara de marxistiska teserna kan förverkligas. Vad bryr de sig om sådana bagateller som hur pengarna skall skaffas fram. Vill SSU kanske höja våra redan nu rekordhöga skatter? Det vill de med all sannolikhet, men det måste bli fråga om rejäla lyft, ty i likhet med sina äldre partibröder torde de sakna varje tanke på att spara på de of-

fentliga utgifterna. Eller vill SSU välja den renodlade konfiskationens väg — och därigenom ta ett stort steg bort från det rätts-samhälle, som hittills stötts av samtliga de demokratiska partierna?

Lärdomar av olympiaden

Olympiaden i München är förbi. I årtal kommer sakförståndiga människor att diskutera dess förlopp. Kan den upprepas, och vad har den gett för framtiden? Den är väl registrerad på elektronisk och annan väg, och av allt går att lära. Men sällan har det funnits större anledning att i både smått och stort söka sig från tekniken till människorna själva.

Svenska deltagare har nått goda, i några fall lysande resultat. Alla har gjort vårt land heder. Detta borde vara lätt att erkänna, men — för att börja med en småsak — det tycks inte vara så. Den första dagens svenska guldmedaljör yttrade sig efter segern, avspänt och glatt, att han haft god tid att träna fri-pistol, eftersom det i Sverige inte lönar sig att arbeta mer än så och så många timmar i veckan. Socialdemokratiska kommunal-män i segrarens hemort lät högtidligt meddela, att de skulle vägra att delta i en festlighet när han kom tillbaka, eftersom hans yttrande kunde tydas som en kritik av vår regering! Av detta bör befolkningen i Ängelholm draga den lärdomen, att nästa val ger utmärkta tillfällen att göra sig av med kommunal-män av så dokumenterad enfald.

Går man från det mindre, eller småskurna, till det stora, är det tydligt att den stora tragedi, som inträffade under olympiaden, i all framtid kommer att i människors minne vara förknippad med denna. När mord och grymhet släpps lösa utan annan avsikt än att vara just mord och grymhet, då blir den första reaktionen en känsla av hjälplöshet. Man hade planerat för så mycket vackert. Man hade inte väntat att på olympisk mark möta det absoluta onda.

I detta läge bereddes världen tillfälle att

se en statsman, värd namnet, och två som inte höll måttet. Av de senare var president Sadat i Egypten en. Om han varit stor nog att inse vad tillfället skänkte honom, och stark nog att förklara att den olympiska tanken, som manifesterar viljan till fred mellan alla folk, måste skyddas, då hade han skaffat sitt land en ofantlig goodwill i dess besvärliga situation. Nu lät han meddela förbundskans-ler Willy Brandt att han inte var tillgänglig för att på något sätt hjälpa till att rädda de då ännu fångna israelerna. Den andra som försatt sitt tillfälle var fru Golda Meir. Det är obegripligt, att det inte i Israels regering ingår någon som kan förklara för henne, att det finns situationer då ett lands ledare måste höja sig över mängden. Tragedin i München beredde henne en sådan situation. I stället lät hon taga ut sitt lands hämnd på oskyldiga i Syriens och Libanons flykting-läger, och därmed var den inbördes jäm-nställdheten mellan Israel och arabstaterna återställd på låg nivå.

Statsmannen visade sig vara Västtysklands president Gustav Heinemann. I sitt tal vid minneshögtidligheten på Olympiastadion stod han verkligen upp emot det onda. Men han frågade också vad världens regeringar gör i en situation som denna.

I Västtyskland uppträdde ett antal arabiska ungdomar med vilda applåder för mördarna. De kommer med all säkerhet att samlas in och skickas hem. I Sverige intervjuades några palestinska s k frihetskämpar, vilka också förklarade sin förståelse för politiska mord. Bevakningen skärptes alltså vid ett antal ambassader. De tålmodiga svenska skattebetalar-na får betala dels för arabiska extremisters uppehålle och utbildning hos oss, dels för att hindra dem från att omsätta sina åsikter i praktiken.

Om vår regering tog mod till sig och lät skicka iväg de mest militanta frihetskämpar-na, skulle detta vara en hälsosam lärdom för många. Ingen hänsynslöshet behövde komma ifråga; vederbörande skulle blott återbördas

till sina hemland. Där bör dessa hjältar vara välkomna.

Vår inre säkerhet

Flygkapningen i Malmö var ett tillbud till en ohygglig katastrof. Även om regeringen handlade rätt, visar fakta i målet att den har en god del av ansvaret för att något sådant kunde hända. Visserligen är det svårt, nästan omöjligt att i ett nutida samhälle skydda sig mot enstaka terrordåd genomförda av fanatiker. Säkerhetsåtgärderna blir för betungande för de normala samhällsfunktionerna. En helt annan sak är att det måste finnas en preventiv kontroll av terroristgrupper, som opererar med vårt land som bas. Polisen måste ha tillräckliga resurser härför.

Enligt polisens egna uppgifter har den inte haft det. Ansvaret härför är regeringens. Att den nu skyndar sig att skärpa kontrollen genom tillsättandet av en särskild kommission, som betros denna uppgift, är obestriddligen ett erkännande i efterhand att här förelegat brister.

Man kan hoppas att denna kommission kommer att arbeta effektivt, särskilt med tanke på dess starka parlamentariska förankring. Parlamentarikernas uppgift blir ju bl a att förmedla opinionstrycket till de exekutiva myndigheterna och att gentemot regeringen före-

träda dessa myndigheters krav på tillräckliga resurser. Men det är skäl framhålla, att dessa nya resurser inte får skapas genom att man tar ifrån andra myndigheter med särskilt ansvar för den inre säkerheten deras möjligheter att fullgöra sina uppgifter. Det finns i hög grad oroande tecken på att regeringen tänker göra just detta – vad motivet nu kan vara. Att vi skärper kontrollen över utländska terrorister betyder inte att vi har rätt att eftersätta säkerheten gentemot inhemska fanatiker. Sådana finns – numera i oroande stort antal. För några år sedan kunde kretsen av vänsterrevolutionärer uppskattas till några hundratal. Genom energisk rekrytering och infiltration har den vuxit till en mångtusenhövdad skara – farlig därför att den så konsekvent inriktar sig på att tränga in i och underminera samhällets yttersta skyddsorgan, polisen och försvaret.

Här har regeringen naturligtvis ett ännu mycket större ansvar för att allt göres, som behöver göras för att skydda samhället och dess yttre och inre försvar. Ett litet land i ett utsatt hörn av världen löper alltid särskilda risker – det blir gärna utsatt för försök att genom angrepp inifrån vinna vad man inte kan uppnå genom tryck utifrån. Sverige är inget undantag. Tvärtom är vårt läge särskilt kritiskt genom att vi ligger på själva frontlinjen mellan öst och väst.